

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 19 oktober 2018

Mål nr

Ö 1050-18

PARTER

Klagande

SK

Motpart

SE Invest Ltd

Saknar känd postadress

Ombud: AS

SAKEN

Ansökan i hovrätt om resning m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2018-02-06 i mål Ö 6713-17

Dok.Id 153644

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avvisar SE Invest Ltd:s begäran om ytterligare vittnesförhör och avslår bolagets yrkande om editionsföreläggande.

Högsta domstolen avslår SKs klagan över domvilla, såvitt den grundar sig på 59 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken, och fastställer hovrättens beslut i övrigt, såvitt gäller klagan över domvilla.

Med ändring av hovrättens beslut beviljar Högsta domstolen resning i Kronofogdemyndighetens mål nr 24-134033-15, undanröjer utslaget den 27 augusti 2015 nr 24-75565-15 i målet och förordnar att målet ska tas upp på nytt av Kronofogdemyndigheten.

SE Invest Ltd ska ersätta SK för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 45 000 kr avseende ombudsarvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för detta beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SK har yrkat att Högsta domstolen ska bifalla hennes klagan över domvilla och ansökan om resning.

SE Invest Ltd har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SE Invest Ltd har begärt vittnesförhör med ett stort antal personer och yrkat att Högsta domstolen beslutar om editionsföreläggande mot ett namngivet bolag.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. Nice Invest Ltd ansökte den 27 juli 2015 om betalningsföreläggande för SK. Det yrkade beloppet uppgick till 5 000 euro jämte 36 procents ränta per påbörjad månad från förfallodagen den 25 december 2013 till dess betalning sker. Beloppet angavs i ansökan avse "lån enligt fakturanr 064336-12". Enligt ansökan var den yrkade räntan avtalad.
2. Kronofogdemyndigheten gav genom föreläggande SK tillfälle att yttra sig över Nice Invests yrkanden. SK avhördes inte och den 27 augusti 2015 utfärdade Kronofogdemyndigheten därför ett utslag i målet. Genom utslaget förpliktades SK att betala det yrkade beloppet jämte yrkad ränta och kostnader. Hon ansökte inte om återvinning inom föreskriven tid.
3. I klagan över domvilla och ansökan om resning yrkade SK att utslaget skulle undanröjas. Hovrätten har avvisat domvilloklagan och avslagit resningsansökan.
4. I Högsta domstolen är upplyst att Nice Invest har överlåtit sitt anspråk enligt utslaget till ABE Invest Ltd, som i sin tur har överlåtit det till SE Invest.

Vad SK har åberopat

5. Till grund för klagan över domvilla har SK särskilt anfört att Nice Invest inte var ett existerande företag och därför inte behörigt att ansöka om betalningsföreläggande samt att de personer som har företrätt Nice Invest inte existerar. Enligt SK borde Kronofogdemyndigheten därför över huvud taget inte ha tagit upp ansökan. Hon har vidare gjort gällande att hon inte delgavs betalningsföreläggandet på rätt sätt samt att omständigheterna kring ansökan var sådana att Kronofogdemyndigheten borde ha behandlat ansökan som

bestridt enligt 23 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

6. Till grund för ansökan om resning har SK särskilt anfört att Kronofogdemyndighetens handläggning innefattade en uppenbart felaktig rättstillämpning. Hon har vidare gjort gällande att handläggningen grundade sig på en falsk uppgift, varvid hon bl.a. har hänvisat till vad som stod i ansökan om att den avsåg ett lån. Hon har vidare anfört att vad som sedermera har framkommit om Nice Invests verksamhet – bl.a. att bolaget systematiskt gett in ansökningar om betalningsföreläggande avseende påhittade skulder – utgör nya omständigheter och bevis som hon har haft giltig ursäkt att inte åberopa tidigare.

Vad som har framkommit om Nice Invests anspråk

7. Båda parterna har åberopat en omfattande skriftlig bevisning. På SKs begäran har hon själv hörts under sanningsförsäkran och på SE Invests begäran har AS hörts som vittne. Högsta domstolen har inhämtat ett yttrande från Kronofogdemyndigheten.

8. SK har uppgett följande. Hon tog tidigare en del SMS-lån och var då inne på flera olika sajter. Hon fick svårt att betala alla lån och Kronofogdemyndigheten hörde av sig. Eftersom hon skämdes och inte ville att hennes föräldrar skulle få reda på hennes skulder, lagrade hon posten från Kronofogdemyndigheten utan att öppna den. Hon läste aldrig det föreläggande som föregick det aktuella utslaget och bestred aldrig några förelägganden. Det var först i början av år 2017 som hon fick reda på den påstådda skulden till Nice Invest. Hon visste inte vad den härrörde från. Det gick inte att få tag i någon företrädare för bolaget. Hon vet att hon aldrig har tagit något lån av vare sig Nice Invest eller något av de andra två bolagen.

9. AS har uppgett bl.a. följande. Han bedrev under flera år låneverksamhet genom sitt bolag ARS Enterprise AB. Han hade flera sajter där man kunde ta korttidslån, bl.a. korttidskredit.se. Det stod inte på sajterna vem som var långgivare. Den som tog lån åtog sig att följa de avtalsvillkor som fanns med på sajten. Villkoren innebar att en lånesökande som inte hade för avsikt att betala eller som lämnade felaktiga uppgifter kunde bli krävd på betalning även om lånet inte hade betalats ut. Syftet med villkoren var att avskräcka dem som inte avsåg att betala och att därmed förhindra att han förlorade pengar på verksamheten. Till att börja med ansträngde han sig inte att driva in fordringar som grundade sig på dessa villkor. Senare ringde han Kronofogdemyndigheten och frågade om man kunde ansöka om betalningsföreläggande för icke utbetalda lån. Han fick svaret att det kunde man göra. Han fick också besked om att det räckte att i ansökan skriva ”lån”. Han gav själv in ansökningar som avsåg icke utbetalda lån i ett drygt 50-tal fall. I andra fall uppdrog han åt andra, t.ex. Nice Invest, att göra ansökan.

10. AS har vidare uppgett följande. SK var vid två tillfällen under hösten 2013 inne på sajten korttidskredit.se och ansökte om lån, i båda fallen lån av 1 000 kr. Hon legitimerade sig med Bank-ID och lämnade bl.a. skilda uppgifter om sina ekonomiska förhållanden. Vid kontroll med Kronofogdemyndigheten kunde han konstatera att hon förekom i flera mål om betalningsföreläggande och att hon inte hade lämnat korrekta uppgifter om sina ekonomiska förhållanden. Han upplyste henne via mejl om att lånen inte skulle betalas ut; så skedde inte heller.

11. Av åberopat skriftligt material, däribland beslut och yttranden från Kronofogdemyndigheten, framgår bl.a. följande. Kronofogdemyndigheten har under de senaste åren uppmärksammat vad myndigheten misstänker utgör bedrägliga ansökningar om betalningsföreläggande. Ett antal bolag har ansökt om betalningsföreläggande för fordringar som enligt myndigheten sannolikt är grundlösa. Svarandena har ofta reagerat först när utslagen blir föremål för

verkställighet. Myndigheten har polisanmält de misstänkta bedrägerierna och har därvid namngett 14 bolag, däribland Nice Invest. Nice Invest hade fram till våren 2018 gett in sammanlagt 212 ansökningar om betalningsföreläggande, i samtliga fall mot personer som redan var registrerade hos myndigheten. Samtliga fordringar angavs vara förfallna till betalning långt före det datum då bolaget registrerades, den 20 juli 2015. Genomgående avsåg ansökningarna betydande belopp i euro. Den yrkade räntan var alltid hög men uppgift om upplupen ränta lämnades aldrig. I det alldeles övervägande antalet fall riktades ansökningarna mot personer som vanligen inte hade benägenhet att bestrida betalningsskyldighet. Ansökan om verkställighet gjordes alltid först sedan utslagen hade vunnit laga kraft.

12. Kronofogdemyndigheten har i ett yttrande till Högsta domstolen i detta ärende uppgett bl.a. att myndigheten vid tiden för den aktuella ansökan om betalningsföreläggande inte hade sådan kännedom om Nice Invest att det fanns skäl att behandla ansökan som bestridd. Enligt Kronofogdemyndigheten skulle ansökan sannolikt ha behandlats som bestridd om den hade kommit in senare.

Den rättsliga regleringen avseende klagan över domvilla

13. Enligt 59 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken ska en dom som har fått laga kraft under vissa förhållanden undanröjas på grund av domvilla. Så är – såvitt nu är av intresse – fallet om målet har tagits upp trots att det har förelegat ett rättegångshinder som högre rätt haft att beakta självmant vid överklagande (punkten 1), om domen har getts mot någon som inte varit rätteligen stämd och inte heller fört talan i målet (punkten 2) och om det i rättegången har förekommit något annat grovt rättegångsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång (punkten 4). För klagan över domvilla gäller dock vissa begränsningar. Bland annat måste en klagan som grundas på någon omständighet som avses i de nyss nämnda punkterna 1 och 4 ges in inom sex

månader från det att domen vann laga kraft. Om klagan grundas på en sådan omständighet som avses i punkten 2, måste den ges in inom sex månader från det att klaganden fick kännedom om domen. (Se 2 § andra stycket.)

14. Också ett utslag i ett mål om betalningsföreläggande kan undanröjas på grund av domvilla (jfr 59 kap. 5 § rättegångsbalken).

Ska utslaget mot SK undanröjas på grund av domvilla?

15. Vad SK har anfört om att Nice Invest saknade processbehörighet i målet om betalningsföreläggande och att de personer som har företrätt Nice Invest inte existerade aktualiserar frågan om utslaget ska undanröjas enligt 59 kap. 1 § första stycket 1 rättegångsbalken. Den tid som SK hade på sig för att angripa utslaget på denna grund gick emellertid ut redan den 27 mars 2016. Eftersom hennes klagan gavs in till hovrätten först i juli 2017, ska hennes talan i dessa delar – såsom hovrätten har funnit – avvisas.

16. SK har vidare gjort gällande att hon inte delgavs betalningsföreläggandet på rätt sätt. Frågan är därför om utslaget ska undanröjas enligt 59 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken. Högsta domstolen godtar SKs uppgift om att hon fick kännedom om utslaget först i februari 2017. Det innebär att hennes klagan över domvilla gavs in i rätt tid. I domvilloärendet ska därför prövas om hon delgavs betalningsföreläggandet i laga ordning.

17. Av utredningen framgår att SK den 12 augusti 2015 tillställde Kronofogdemyndigheten en skriftlig bekräftelse på att hon hade tagit emot det aktuella betalningsföreläggandet. Hon har inte presenterat några omständigheter som ger anledning anta att hon, trots detta, inte fick del av föreläggandet. Det förhållandet att hon – såsom hon har uppgett i Högsta domstolen – inte läste post från Kronofogdemyndigheten föranleder ingen annan bedömning. Det finns därför inte förutsättningar att undanröja utslaget

med stöd av 59 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken. I den delen ska domvilloklagen avslås.

18. Vad SK har påstått om att Kronofogdemyndigheten borde ha behandlat ansökan om betalningsföreläggande som bestridd innefattar ett påstående om att det har förekommit ett grovt rättegångsfel vid myndighetens handläggning (jfr 59 kap. 1 § första stycket 4 rättegångsbalken).

19. Enligt 23 § första stycket lagen om betalningsföreläggande och handräckning ska Kronofogdemyndigheten behandla en ansökan som bestridd om det kan antas att sökandens yrkande är ogrundat eller obefogat. Den ränta som Nice Invest yrkade, 36 procent per påbörjad månad, ligger långt över vad som kan anses som skälig dröjsmålsränta. Kronofogdemyndigheten borde därför ha behandlat ansökan som bestridd. Eftersom SK inte har klagat över domvilla inom sex månader från det att utslaget vann laga kraft, kan emellertid det fel som har förekommit i myndighetens handläggning inte föranleda att utslaget undanröjs. Klagan över domvilla ska i denna del – såsom hovrätten har funnit – avvisas.

20. Klagan över domvilla ska alltså i vissa delar avvisas och i övrigt avslås.

Den rättsliga regleringen avseende resning

Allmänt om resning i mål om betalningsföreläggande

21. Som utgångspunkt gäller att sedan ett domstolsavgörande har fått laga kraft kan den fråga som har avgjorts genom avgörandet inte tas upp till ny prövning. Bestämmelserna om resning i 58 kap. rättegångsbalken ger emellertid ett visst utrymme för att undanröja ett lagakraftäggande avgörande, exempelvis om det har tillkommit ny utredning som ger anledning att ifrågasätta avgörandets riktighet. Bestämmelserna är i hög grad präglade av att

domstolens avgörande utgörs av en dom, grundad på de omständigheter och bevis som parterna har åberopat.

22. Resning kan beviljas även i fråga om utslag i mål om betalningsföreläggande.

23. Ett utslag grundar sig på ett summariskt förfarande. Sökanden lämnar i ansökan om betalningsföreläggande uppgift om yrkat kapitalbelopp och ränta samt uppgift om grunden för yrkandet. Den senare uppgiften förutsätts kunna vara kortfattad och kunna begränsas till en hänvisning till kontrakt, faktura eller liknande (se prop. 1989/90:85 s. 108). Svaranden föreläggs att yttra sig inom viss tid, högst två veckor, från delgivning. Om ansökan inte bestrids, meddelas ett utslag. I motsatt fall kan något utslag inte meddelas men målet kan, på sökandens begäran, överlämnas till tingsrätt.

24. Förfarandet bygger alltså på att Kronofogdemyndigheten i princip inte ska göra någon materiell prövning av sökandens anspråk. Som redan har berörts är dock myndigheten, enligt 23 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning, skyldig att behandla också en obestridd ansökan som bestridd, om det kan antas att sökandens yrkande är ogrundat eller obefogat. Så kan, enligt förarbetena, vara fallet om det är alldeles klart att kravet är ett sådant som rättsordningen inte ställer sig bakom, t.ex. en skuld med brottslig bakgrund eller ett skadestånd för psykiskt lidande som anges till ett orealistiskt högt belopp (se a. prop. s. 116).

25. Det är tydligt att förutsättningarna för resning av ett utslag i ett mål om betalningsföreläggande i viss utsträckning blir speciella, eftersom ett utslag inte, på samma sätt som en dom vanligen gör, grundar sig på en materiell prövning av omständigheter och bevis som parterna har lagt fram.

Särskilt om resning enligt 58 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken

26. Resning får, enligt 58 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken, beviljas om en skriftlig handling som åberopats till bevis har varit falsk eller om en part, som hörts under sanningsförsäkran, eller ett vittne, en sakkunnig eller en tolk har avgett en falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antas ha inverkat på målets utgång.

27. Stämningsansökningar och andra rättegångsskrifter liksom ansökningar i mål om betalningsföreläggande utgör inte bevishandlingar av det slag som avses i 58 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken. Felaktiga påståenden i en ansökan om betalningsföreläggande kan därför i sig inte föranleda resning enligt andra punkten. Det kan förekomma att sökanden i ett mål om betalningsföreläggande ger in även andra handlingar, t.ex. fakturor. Eftersom utgången i ett mål om betalningsföreläggande vanligen är beroende enbart av om svaranden bestrider ansökan eller inte, kan som regel inte heller felaktigheter i sådana tillkommande handlingar föranleda resning (jfr ”Themco” NJA 2012 s. 555). Om det i ett enskilt fall står klart att en bifogad falsk handling var anledningen till att svaranden underlät att bestrida ansökan, bör dock – enligt grunderna för resningsinstitutet – resning kunna beviljas.

Särskilt om resning enligt 58 kap. 1 § första stycket 3 rättegångsbalken

28. Enligt 58 kap. 1 § första stycket 3 får resning också beviljas om sökanden lägger fram omständighet eller bevis som inte tidigare har åberopats och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till annan utgång. Såsom framgår av paragrafens andra stycke förutsätter detta dock att sökanden gör sannolikt att han eller hon inte har kunnat åberopa omständigheten eller beviset i rättegången eller att han eller hon har haft giltig ursäkt för att inte göra det.

29. En gäldenär i ett mål om betalningsföreläggande som har haft laga förfall för att inte bestrida ansökan kan beviljas resning enligt 58 kap. 1 § första stycket 3 med det laga förfallet som ny omständighet (jfr ”Themco” p. 12). Laga förfall är då någon genom avbrott i den allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet som han eller hon inte bort förutse eller rätten annars finner utgöra giltig ursäkt, har hindrats att fullgöra vad som har ålegat honom eller henne (se 32 kap. 8 § rättegångsbalken).

30. Mot bakgrund av den summariska processens särskilda karaktär finns det anledning att i detta sammanhang ge begreppet giltig ursäkt en relativt vid innebörd. Det gäller bl.a. i situationer då svarandens underlåtenhet att bestrida betalningsföreläggandet berodde på att han eller hon föreställde sig – felaktigt – att anspråket var grundat. Huruvida detta medför att svaranden ska anses ha haft giltig ursäkt bör avgöras med hänsyn till vem som är närmast att bära risken för svarandens villfarelse. Normalt åligger det visserligen svaranden att själv, så långt det är möjligt, skaffa sig underlag för att bedöma anspråket; har han eller hon inte gjort det, föreligger som huvudregel inte giltig ursäkt. Om svarandens uppfattning berodde på vilseledande eller felaktig information från borgenären, är det emellertid naturligt att konsekvensen av detta bör bäras av denne (jfr Thorsten Cars, Om resning i rättegångsmål, 1959, s. 179).

31. Det nu sagda kan inte tillämpas på fall där svaranden inte har brytt sig om att ta del av ansökan. Utrymmet för att i sådana fall bevilja resning på grundval av nytillkomna omständigheter och bevis som ger vid handen att anspråket är ogrundat får anses vara mycket begränsat. Av förarbetena till lagen om betalningsföreläggande och handräckning framgår emellertid att lagstiftaren har avsett att Kronofogdemyndigheten inte ska medverka till att realisera krav som inte är lagligen grundade, något som har föranlett den ovan redovisade bestämmelsen i lagens 23 § (se prop. 1989/90:85 s. 57). Detta synsätt bör få visst genomslag även vid bedömningen av förutsättningarna för resning. Det bör därför inte vara uteslutet att bevilja resning med stöd av

58 kap. 1 § första stycket 3 rättegångsbalken, om det kommer fram att ansökan om betalningsföreläggande gjordes inom ramen för en brottslig eller i vart fall otillbörlig verksamhet som svaranden inte uppmärksammade inom ramen för målet om betalningsföreläggande. Verksamhetens brottsliga eller annars otillbörliga karaktär utgör då den nya omständighet som motiverar resning.

Ska utslaget mot SK resas?

32. I den ansökan om betalningsföreläggande som föregick utslaget angavs att fordran avsåg ”lån”. I ärendet är ostridigt att några lån aldrig betalades ut till SK. Påståendet om lån var alltså felaktigt. Eftersom ansökan inte utgjorde en sådan bevishandling som avses i 58 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken, kan emellertid denna felaktighet inte läggas till grund för resning.

33. Mot bakgrund av det som har framkommit i resningsärendet om ursprunget till SE Invests påstådda fordran på SK framstår det som sannolikt att Nice Invests anspråk vid en rättslig prövning hade blivit underkänt. Enbart detta kan dock inte medföra resning enligt 58 kap. 1 § första stycket 3 rättegångsbalken, eftersom SK hade kunnat förhindra att utslag meddelades genom att bestrida ansökan om betalningsföreläggande. Det är utrett att hon aldrig tog del av innehållet i ansökan. Mot den bakgrunden kan hon inte anses ha blivit vilseledd av det felaktiga påståendet om ”lån”. Det står emellertid, genom utredningen i detta ärende, klart att ansökan utgjorde ett led i en verksamhet, som var inriktad på att kräva in ”lån” som aldrig hade betalats ut. Verksamheten hade därmed en otillbörlig karaktär. Det står också klart att det är först i efterhand som SK blev medveten om detta. Omständigheterna är därmed sådana att resning ska beviljas.

Övriga frågor

34. Mot bakgrund av de bedömningar som Högsta domstolen nu har gjort får den ytterligare vittnesbevisning som SE Invest har åberopat, liksom den handling som avses i SE Invests yrkande om editionsföreläggande, anses sakna betydelse för utgången.

35. SE Invest bör åläggas att ersätta SK för rättegångskostnader. Det yrkade beloppet, 45 000 kr, är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Kerstin Calissendorff,
Svante O. Johansson, Sten Andersson (referent), Stefan Johansson och
Eric M. Runesson.
Föredragande justitiesekreterare: Anna Tikkanen